

11. Derzhavna Sluzhba Statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. – Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua> [In Ukrainian].
12. Eurostat Statistics Explained [Electronic resource]. – Retrieved from: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics
13. Mihratsiya v Ukraini: fakty i tsyfry// Mizhnarodna orhanizatsiya z mihratsii (MOM) Predstavnytstvo v Ukraini. – 2016. – s. 10-19 [In Ukrainian]
14. Ostner I R.eif M. Turba H. Family Policies in Germany// Third report for the project, Welfare Policies and Employment in the Context of Family Change
15. Rovenchak O. Vznachennya ta klasifikaciyi migracij: nablizhennya do operacijnih ponyat/ O. Rovenchak // Politichnij menedzhment. – 2006. – №2. – s. 127-127. [In Ukrainian]
16. Orban-Lembrik L. E. Socialna psihologiya: Pidruchnik: [u 2 kn.]: Socialna psihologiya grup. Prikladna socialna psihologiya [dlya studentiv vishih navch. zakladiv] / L. E. Orban-Lembrik. – Kiyiv: Libid, 2006. – Kn.2. – 560 c. [In Ukrainian]

DOI 10.31558/2617-0248.2019.4.7

УДК 327-053.6(4)

МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5936-5889>

**Краснопольська Т. М., к. політ. н., доцент, доцент кафедри політичних теорій
Національного університету «Одеська юридична академія» (Україна)**

В статті розглянуто механізм реалізації молодіжної політики ЄС. Визначено, що така політика в Союзі побудована за методом відкритої співпраці (з налагодженням зв'язків по горизонталі та вертикалі). Встановлено, що молодіжна політика ЄС будується на принципі паритетності, що особливо яскраво відображено в Скандинавських країнах.

Визначено, що європейська практика виробила дві стратегії впровадження в життя молодіжної політики: з провідною роллю держави та з широким залученням інститутів громадянського суспільства.

До механізмів реалізації молодіжної політики ЄС віднесені інституційні, політико-правові, організаційні та фінансові. Проаналізовано означені механізми. Розглянуто нормативно-правові акти ЄС, ООН та Ради Європи, що закріплюють принципи, сфери та механізми реалізації молодіжної політики в країнах ЄС.

З'ясовано інструменти молодіжної політики, що застосовуються в рамках ЄС: загальні (молодіжні ради, парламенти, форуми; інформування молоді; політична участь молоді; підтримка молодіжних проектів та ініціатив; розвиток молодіжних організацій, участь молоді у неурядових організаціях і політичних партіях, розширення участі молоді в роботі засобів масової інформації) та спеціальні. Проаналізовано такі спеціальні інструменти, як проект «Структурний діалог», програма «Молодь в дії» та програма «Еразмус+», визначені завдання кожної з них. Розглянуто проекти, що застосовувались в Україні, як учасниці Східного партнерства в рамках означених програм. Встановлено джерела фінансування молодіжної політики, а саме: кошти державного та місцевого бюджетів, а також кошти міжнародних та національних неурядових організацій, спрямовані на реалізацію окремих проектів та програм молодіжної політики як в рамках країн-членів ЄС, так і в межах країн-партнерів ЄС.

Ключові слова: молодіжна політика, механізм реалізації молодіжної політики, інструменти молодіжної політики, ЄС, Східне партнерство.

Krasnopol'ska T. M. EU Youth Policy Implementation Mechanism

The mechanism of implementation of EU youth policy is considered in the article. It is determined that such a policy in the Union is based on the method of open cooperation (with horizontal and vertical links). It is established that EU youth policy is based on the principle of parity, which is particularly evident in the Scandinavian countries.

It is determined that European practice has developed two strategies for the implementation of youth policy: with the leading role of the state and with broad involvement of civil society institutions.

The mechanisms for implementation of EU youth policy include institutional, political, legal, organizational and financial. The identified mechanisms are analyzed. Regulatory acts of the EU, UN and Council of Europe, which set out the principles, spheres and mechanisms of implementation of youth policy in EU countries, are considered.

EU youth policy instruments identified: common (youth councils, parliaments, forums; youth information; youth political participation; support for youth projects and initiatives; development of youth organizations; youth participation in non-governmental organizations and political parties; increased participation) youth in the work of the media) and special. Special tools such as the Structural Dialogue project, the Youth in Action program and the Erasmus + program have been analyzed, and the tasks of each of them have been identified. The projects

applied in Ukraine as participants of the Eastern Partnership within the framework of the defined programs are considered. Sources of funding for youth policy have been identified, namely: state and local budgets, as well as funds from international and national non-governmental organizations, aimed at implementing individual projects and programs of youth policy both within the EU Member States and within the EU partner countries.

Key words: youth policy, mechanism for implementation of youth policy, instruments of youth policy, EU, Eastern Partnership.

Молодь в сучасному світі являє собою дуже яскравий та неоднозначний феномен. З одного боку вона є найбільш соціально активною частиною суспільства, здатною швидко пристосуватись до новітніх тенденцій в тій чи іншій сфері. Проте в умовах нестабільності в суспільно-політичному та економічному житті, на тлі фінансових криз молодь стає і найбільш уразливою частиною суспільства, що потребує соціального захисту та допомоги в соціалізації та адаптації. Актуальним це питання є для України, євроінтеграційний вектор зовнішньополітичного розвитку якої вимагає аналізу досвіду ЄС в становленні та реалізації молодіжної політики з метою оптимізації вітчизняної практики.

Слід зазначити, що питання інституціоналізації молодіжної політики на європейському рівні розглядають Дж. Вінн, Дж. Костелло, В. Куїн, М. Толлес, Дж. Фрай, Дж. Шпільбергер та інші.

Проблеми участі молоді в політичному житті сучасної Європи аналізують Т. Дісруес, Н. Дьюк, К. Керрол, Х. Метьюс, Е. Фельдман тощо.

Серед дослідників пострадянського простору питання молодіжної політики аналізуються в роботах А. Апаріної, Е. Володіної, С. Щеглової, О. Кузьміна, А. Соколової, Є. Грачова, І. Артеменка та інших.

Проте на даний час невирішеним є питання комплексного аналізу складових механізму реалізації молодіжної політики ЄС, що обумовлює актуальність даного дослідження.

В сучасних світових політичних процесах молодіжна політика посідає вагомe місце серед стратегічних векторів розвитку держав, наддержавних структур, міжнародних організацій та світового співтовариства в цілому. Європа застосовує максимум зусиль для створення єдиного суспільно-політичного простору не тільки зі спільними інститутами, а й з спільними цінностями та ціннісними орієнтаціями. В цьому контексті провідним напрямом політики ЄС стає молодіжна політика, оскільки саме вона здатна сприяти інтеграції національних співтовариств в єдине європейське.

Цікавим є підхід ЄС до формування регіональної молодіжної політики, що розвиває цю сферу не встановлюючи жорстких одноманітних рамок для всіх. В Союзі застосовується метод відкритої співпраці, що засновується на добровільній співпраці партнерів та спирається на механізми «м'якого» управління – рекомендації, індикатори, обмін досягненнями тощо [4, с. 33]. Такі механізми сприяють взаємодії не тільки по горизонталі (між молодіжними організаціями, а також іншими інститутами громадянського суспільства), а й по вертикалі – налагоджують партнерські стосунки між молодіжними громадськими організаціями та інститутами держави різних рівнів.

Зберігаючи ціннісну різноманітність, обумовлену історичними, культурними, соціально-економічними особливостями держав-членів ЄС [2, с. 76], молодь одночасно стає активним суб'єктом молодіжної політики. Таким чином, ЄС застосовує принцип паритетності – рівності з урахуванням відмінностей. Особливо яскраво це виявляється в досвіді Скандинавських країн, де держава виконує функцію перерозподілу ресурсів, спрямовуючи їх на соціальну допомогу молоді. Так, цим країнам притаманний високий ступінь участі держави в соціальній політиці в цілому і молодіжній зокрема. Прикметно, що особливу роль при цьому відіграють органи місцевого самоврядування. Соціальний захист представлений найрізноманітнішими формами та поширюється на значну частину населення. Фінансування молодіжної політики державним сектором здійснюється через систему оподаткування. Як відомо, ставки податків в означених країнах є одними з найвищих в світі.

Практика європейських країн виробила дві стратегії реалізації молодіжної політики: з провідною роллю держави, коли остання формує та впроваджує в життя молодіжну політику (вона притаманна для Німеччини та Франції) та стратегія взаємодії інститутів держави та громадянського суспільства з переважанням ініціатив останнього (Швеція, Великобританія) [1, с. 51].

Механізм реалізації молодіжної політики ЄС можна визначити як сукупність політико-правових, інституційних, організаційних та фінансових складових.

Інституційний механізм європейської молодіжної політики представлений сукупністю інститутів ЄС (Європарламент, Єврокомісія, спеціалізовані структури ЄС тощо). Крім інститутів самого Союзу на політику держав-членів впливають також міжнародні організації, які можна також віднести до інституційної складової, а саме ООН та Раду Європи. Так, в рамках ООН соціальні проблеми молоді були порушені в «Декларації про поширення серед молоді ідеалів миру, взаємної поваги і взаєморозуміння між народами», прийнятої в 1965 році Генеральною Асамблеєю ООН. Тут були викладені наступні принципи:

- молодь повинна виховуватися в дусі миру, справедливості, свободи, взаємної поваги і взаєморозуміння, щоб сприяти встановленню рівноправності для всіх людей і всіх народів, економічному та соціальному прогресу, роззброєнню та підтримці міжнародного миру та безпеки;

- всі засоби виховання, освіти та інформування молоді повинні сприяти поширенню серед молоді ідеалів миру, гуманізму, свободи і міжнародної солідарності, а також всіх інших ідеалів, що сприяють зближенню народів;

- з метою зближення молоді в галузі освіти, культури та спорту слід заохочувати і розширювати серед молоді всіх країн взаємний обмін, подорожі, туризм, зустрічі, вивчення іноземних мов, споріднення міст і університетів без будь-якої дискримінації, а також інші подібні види діяльності;

– слід заохочувати національні та міжнародні об'єднання молоді, сприяти цілям ООН, особливо підтриманню міжнародного миру і безпеки, розвитку дружніх відносин між народами, заснованих на повазі суверенної рівності держав, здійснення остаточної ліквідації колоніалізму і расової дискримінації, а також інших порушень прав людини [5, с. 148].

Інституційний механізм реалізації європейської молодіжної політики можна представити у вигляді двох груп інститутів:

– структури, що належать безпосередньо до секретаріату Ради Європи та Європейської комісії: Директора т у справах молоді та спорту Ради Європи, Європейський керівний комітет у справах молоді (що має недержавного партнера – Консультативну Раду, яка має окрему думку та вносить пропозиції щодо формування молодіжної політики), Європейські молодіжні центри Ради Європи (грають провідну роль у реалізації освітніх програм) та Європейська дослідницька мережа (спрямована на співпрацю вчених та неурядових молодіжних організацій та урядів для створення міжнародних дослідницьких проєктів), Європейський молодіжний фонд (його завдання – посилення співпраці між молодими людьми Європи шляхом фінансування молодіжних проєктів, спрямованих на розвиток миру, взаємопорозуміння та співпраці), Європейська Комісія ЄС тощо;

– спеціалізовані інститути європейської молодіжної політики (як урядового, так і неурядового характеру) – Європейське агентство молодіжної інформації та консультацій (ERYICA), Європейський інформаційний центр «Eurodesk», Європейський молодіжний форум (міжнародна молодіжна організація, що об'єднує національні молодіжні ради та міжнародні молодіжні організації, що представляють інтереси молоді Європи та європейському та міжнародному рівні; форум об'єднує десятки мільйонів молодих людей та є найбільш масштабною молодіжною організацією в світі) та інші.

Цікавим є той факт, що незважаючи на значний акцент на ролі молодіжної політики в розвитку суспільства, який роблять ЄС та Рада Європи, вони мають суттєві відмінності в механізмах реалізації основних напрямків такої політики. Так, Європейський Союз в якості основного інструменту молодіжної політики використовує напрацювання централізованої програми дій, а Рада Європи значну увагу приділяє сфері освіти та дослідницькій діяльності. Відмінність у підходах дає можливість забезпечити всебічний розвиток європейської молоді завдяки співпраці ЄС та Ради Європи.

Так, Радою Європи у партнерстві з Європейською Комісією ЄС і Європейським молодіжним форумом була організована спільна реалізація програм «Усі різні – усі рівні», «Рух проти мови і ненависті», «Молодіжне партнерство» в рамках кооперації з вісьма ресурсними центрами «Салтів» (підтримка, поглиблене вивчення, тренінги в рамках європейської молодіжної програми), різних європейських молодіжних освітніх програм та інших заходів [6, с. 118].

Політико-правове забезпечення молодіжної політики в Європі включає наступні документи:

– Європейську хартію участі молоді в муніципальній і регіональному житті 1992 р. [3]. В якості інструментів залучення молоді вона передбачає такі заходи, як: підготовка молоді до участі в суспільному житті; інформування молоді; залучення молоді в житті суспільства за допомогою інформаційних і комунікаційних технологій; розширення участі молоді в роботі засобів масової інформації; заохочення молоді до безвідплатної праці і служіння суспільству; підтримка молодіжних проєктів та ініціатив; розвиток молодіжних організацій; участь молоді в неурядових організаціях (НУО) і політичних партіях;

– Білу книгу молоді 2001 року [11] – вона дала поштовх до формування загальноєвропейської співпраці у сфері молодіжної політики, визначила п'ять основних векторів такої політики: участь, освіта, працевлаштування (в тому числі професійна освіта та соціальна інтеграція), добробут (включаючи особисту автономію та культуру) та європейські цінності (в тому числі мобільність та відносини зі світовим співтовариством);

– Європейський молодіжний пакт 2005 року [12] – спрямований на підвищення якості професійної підготовки, працевлаштування, покращення мобільності тощо;

– Комюніке Єврокомісії ЄС «Підтримка повноцінної участі молоді в сфері освіти, зайнятості та громадському житті» 2007 року – закликає до фінансування молодіжної сфери, пріоритетом визнає покращення умов праці та скорочення безробіття;

– Оновлена рамкова стратегія «Молодь – інвестування та надання можливостей» 2009 року [10] – визначила вісім сфер, об'єднаних в три блоки: розширення можливостей для участі в освіті та зайнятості (освіта, зайнятість і підприємництво, творчість та культура), покращення доступу та інтенсифікація участі молоді в житті суспільства (здоров'я та спорт, участь), сприяння солідарності між молоддю та суспільством (соціальна включеність, волонтерство, молодь та мир);

– Резолюція про переглянуті Основи європейської співпраці в молодіжній сфері (2010-2018 рр.) – підкреслюють, що політика ЄС в сфері молоді повинна базуватися на міжнародній системі прав людини. Основоположними повинні бути наступні принципи: сприяння гендерній рівності та боротьба з усіма формами дискримінації; облік відмінностей в умовах життя, потребах, прагненнях, інтересах і думках молоді, надання особливої уваги тим, чиї можливості менше, ніж у інших; визнання молоді ресурсом розвитку суспільства, дотримання прав молоді щодо участі в розробці молодіжної політики, безперервний діалог і комунікації з молоддю і молодіжними організаціями.

Організаційні механізми реалізації молодіжної політики представлені її інструментами. До останніх належать:

– загальні інструменти: молодіжні ради, молодіжні парламенти, форуми; інформування молоді; політична участь молоді; розширення участі молоді в роботі ЗМІ; підтримка молодіжних проєктів та ініціатив; розвиток молодіжних організацій; участь молоді в неурядових організаціях і політичних партіях;

– спеціальні проекти та програми: проект «Структурний діалог»; програма «Молодь в дії»; програма «Еразмус+».

Проект «Структурний діалог» є засобом комунікації між молодими людьми і посадовими особами, які приймають рішення з метою реалізації пріоритетів молодіжної політики. Він спрямований на те, щоб думку молодих людей було почуто в процесі розробки і формування європейської політики.

Структурний діалог є консультативним процесом, здійснюваним Європейською комісією, який спрямований на розширення співпраці з громадянським суспільством і отримання інформації від молоді безпосередньо, «з перших рук». Структурний діалог складається з одного основного заходу – Європейської молодіжної конференції. Конференція організовується країною Європейського союзу, яка головує в ЄС в поточному році.

Програма «Молодь в дії» була одним із головних інструментів у здійсненні молодіжної політики в країнах-членах ЄС до 2014 року. До основних цілей програми належать: підтримка формування молоді як категорії активних громадян, розвиток самосвідомості молодих громадян Європи; підтримка толерантного способу мислення серед молоді з акцентом на збільшення соціальної взаємодії в рамках Євроспільноти, поліпшення взаєморозуміння серед молоді різних культур; мотивування до поліпшення якості діяльності, спрямованої на підтримку молодіжних заходів та забезпечення безперервної діяльності організацій, пов'язаних із реалізацією молодіжної політики; підтримка спільної діяльності в галузі молодіжної роботи в Європі [13].

Програма «Молодь в дії» включала 5 акцій:

I – молодь для Європи (молодіжний обмін, молодіжні ініціативи, проекти молоді та демократії);

II – Європейська волонтерська служба;

III – Молодь в світі (молодіжний обмін, проекти курсів і створення мережевої співпраці);

IV – Система підтримки молоді (проекти job shadowing, підготовчі візити, оціночні зустрічі, ознайомчі візити, семінари, створення мережевої співпраці);

V – Підтримка європейської політики в сфері молодіжної проблематики і діяльності (проекти, що підтримують систематизований діалог).

Наша держава в рамках Східного партнерства могла реалізовувати довго- і короткострокові проекти іноземного волонтерства (в рамках другої акції), а також молодіжні обміни та тренінги в рамках третьої акції.

Крім того, ЄС з 2011 року запровадив нові фінансові механізми, що стосувались країн Східного партнерства, а саме Вікно Східного партнерства програми «Молодь в дії» (Eastern Partnership Youth Window). Кошти спрямовувались на реалізацію проектів в рамках другої та третьої акцій в шести країнах, охоплених ініціативою ЄС Східне партнерство. Загальний бюджет Вікна Східного партнерства програми «Молодь в дії» на 2012-2013 рр. становив 31,5 млрд. євро, в тому числі, 12,5 млн. євро були виділені Виконавчим агентством з освіти, аудіовізуальних засобів і культури (EACEA) на фінансування проектів, представлених бенефіціарами з країн Східного партнерства, і 19 млн. євро, які були розділені між Національними агентствами програми «Молодь в дії», на фінансування проектів, представлених бенефіціарами з країн Програми.

Крім того вперше з'явилася можливість підтримки заявок, які подають безпосередньо організації з країн Східного партнерства, що дало змогу розвивати потенціал молоді і молодіжних організацій в цих країнах і стало серйозним чинником розширення прав і можливостей для організацій громадянського суспільства з регіону.

В рамках Програми наша країна прийняла найактивнішу участь у реалізації спільних проектів. Так, за 2007-2013 рр. в Україні реалізовано 280 проектів молодіжного обміну та тренінгів для молодих працівників, в той час як Грузія реалізувала 178 проектів, Білорусія – 117, Вірменія – 110, Молдова – 67, Азербайджан – 55 [8, с. 50].

У 2014 році програма «Молодь в дії» разом із іншими напрямками діяльності була об'єднана в єдину програму дій Європейського Союзу, що отримала назву «Еразмус+» і розрахована на 2014–2020 рр. [7].

До основних завдань щодо молоді Програми «Еразмус+» слід віднести:

– посилення співпраці та академічних обмінів між учасниками Програми та державами-партнерами з різних регіонів світу;

– підвищення якості та визнання молодіжної роботи, неформальної освіти та волонтерської діяльності в країнах-партнерах, підвищення їх взаємодії, інтеграції та взаємодоповнюваності з іншими освітніми системами, ринком праці і суспільством;

– сприяння транснаціональній мобільності неформальної освіти між учасниками Програми та країнами-партнерами;

– поглиблення стратегічної співпраці між молодіжними організаціями та органами державної влади країн-партнерів, представниками бізнесу та ринку праці;

– розширення можливостей молодіжних рад, молодіжних платформ на місцевому, регіональному та державному рівнях;

– посилення взаємодії в питаннях управління, інноваційних можливостей і інтернаціоналізації молодіжних організацій в країнах-партнерах;

– розширення прав і можливостей молодих людей в суспільстві, сприяння в їх участі в процесах прийняття рішень [9].

В цій програмі мають право приймати участь країни-члени ЄС, сусідні з ЄС партнерські країни (в т.ч. Україна в рамках Східного партнерства), а також інші партнерські країни.

Програма включає три напрямки (акції): освітня мобільність (молодіжний обмін, виїзди людей, які працюють з молоддю, проекти Європейської волонтерської служби EVS); співпраця в сфері інновацій і кращих практик (стратегічних партнерств в галузі міжнародних молодіжних ініціатив); підтримка реформ освіти (проектів, спрямованих на розвиток молодіжної політики). Найбільша кількість проектів за участю країн Східного партнерства

реалізується в рамках першої акції програми Erasmus+, яка підтримує проекти освітньої мобільності молоді та молодих працівників. Дана акція має найбільший бюджет для грантів, проте в той же час було введено бюджетне обмеження для проектів за участю партнерських країн, яке полягає в тому, що сума додаткового фінансування, що надається для такого типу проектів, не могла перевищувати 25% бюджету всієї акції [8, с. 58]. Це призвело до істотного скорочення кількості проектів, в яких беруть участь організації з всіх регіонів сусідніх з ЄС країн-партнерів, на чолі зі країнами Східного партнерства.

У 2017 році Європейська комісія в черговий раз відкрила Молодіжне вікно Східного партнерства. Отже організації з регіону знову отримали право подачі заявок на гранти в виконавче агентство. Існує можливість отримання фінансування двох типів проектів в рамках другої акції: молодіжні стажування (Civil Society Fellowships for Youth) і партнерства для підприємництва (Partnership for Entrepreneurship)

Ключовим механізмом співпраці ЄС з країнами Східного партнерства є програма EU4Youth, вироблена на 2017-2020 рр. Її мета – активізація участі молоді в суспільному та політичному житті, підвищення рівня зайнятості молодого населення шляхом розвитку лідерських та підприємницьких навичок. Програма включає три компоненти:

- формування потенціалу – укріплення громадянського суспільства і створення мережі співпраці (запланований бюджет – 9 млн. євро);
- програмам грантів – окрема бюджетна лінія, спрямована на підвищення компетенції молоді, підтримку молодіжних лідерів та залучення організацій по роботі з молоддю (бюджет – 8,5 млн. євро);
- координація та підтримка – являє собою механізм координація та просування двох перших компонентів, впроваджений у 2018 р., особлива роль тут відводиться інформаційним діям (бюджет 2,5 млн. євро).

Таким чином, сформований механізм реалізації молодіжної політики ЄС включає інститути (самого ЄС, країн-членів та громадянського суспільства), політико-правові акти, що регулюють питання формування та реалізації молодіжної політики, організаційні та фінансові інструменти впровадження такої політики.

Як показав проведений аналіз фінансові механізми реалізації молодіжної політики включають кошти державного та місцевих бюджетів, а також кошти міжнародних та національних неурядових організацій, спрямовані на реалізацію окремих проектів та програм молодіжної політики як в рамках країн-членів ЄС, так і в межах країн-партнерів ЄС.

Бібліографічний список:

1. Алексеев С. В. Молодежная политика в Европе и России (сравнительный анализ). *Проблемы постсоветского пространства*. 2017. № 4(1). С. 49–56.
2. Беляева Н. М. Молодые европейцы или молодые граждане европейских стран? (к вопросу о единой системе ценностей европейского молодежи). *Вестник пермского университета. Серия: политология*. 2010. № 4. С. 65–76.
3. *Европейская хартия участия молодежи в муниципальной и региональной жизни 1992 г. (пересмотренная 21 мая 2003 года)*. 10-я Сессия. 21 мая 2003 г. Приложение к Рекомендации 128. Council of Europe. Official site. URL: <https://tm.coe.int/16807038ee>
4. Кларийс Р. Работа с молодежью в Европе: сильные и слабые стороны. *Образовательная панорама*. 2015. № 2(4). С. 29–35.
5. Криворученко В. К. Молодежь и молодежная политика. В 2 ч. Ч. 1. М.: Московский гуманитарный университет, 2005. 216 с.
6. Никитенко А. И. Молодежная политика в Европейском Союзе: современное состояние. *PolitBook*. 2014. № 3. С. 113–120.
7. Обіход М. Сучасний стан реалізації державної молодіжної політики в європейських країнах. *Демократичне врядування: науковий вісник*. 2017. Вип. 18/19. Львівський регіональний інститут державного управління. Офіційний сайт. URL: http://lvivacademy.com/vidavnistvo_1/visnyk18_19/fail/Obihod.pdf
8. Павлович А., Ежовский М. Молодежная политика в странах Восточного партнерства Обзор молодежной политики в странах Восточного партнерства и европейских механизмов ее поддержки. Варшава: Фонд развития системы образования, Министерство иностранных дел Республики Польша, 2018. 103 с. SALTO-YOUTH. URL: https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-3870/Overview%20of%20Youth%20Policy%20in%20EaP%20Countries_RUS.pdf?
9. Erasmus+. European Commission. Official website. URL: <http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus>.
10. *EU Strategy for Youth – Investing and Empowering 2009*. EU law – EUR-Lex. Official website. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?qid=1472634381175&uri=CELEX:52009SC0548>.
11. *European Commission white paper – A new impetus for European youth*. Publications Office of the EU. Official website. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a3fb3071-785e-4e15-a2cd-51cb40a6c06b>
12. *European Pact for Youth*. Booking & Co. URL: http://cdn02.abakushost.com/agenzijazghazagh/downloads/youth_pact_en.pdf
13. *Youth in Action Programme*. European Commission. Official website. URL: http://ec.europa.eu/youth/success-stories/youth-in-action_en

References:

1. Alekssev S. V. Molodezhnaja politika v Evrope i Rossii (sravnitel'nyj analiz) [Youth policy in Europe and Russia (comparative analysis)]. *Problemy postsovetskogo prostranstva* [Problems of the post-Soviet space]. 2017. № 4(1). S. 49–56.

2. Beljaeva N. M. Molodye evropejcy ili molodye grazhdane evropejskih stran? (k voprosu o edinoj sisteme cennostej evropejskogo molodezhi) [Young Europeans or young citizens of European countries? (to the question of a unified system of values for European youth)]. *Vestnik permskogo universiteta. Serija: politologija* [Bulletin of the Perm University. Series: political science]. 2010. № 4. S. 65–76.
3. *Evropejskaja hartija uchastija molodezhi v municipal'noj i regional'noj zhizni 1992 g. (peresmotrennaja 21 maja 2003 goda)* [The European Charter for the Participation of Youth in Municipal and Regional Life of 1992 (revised May 21, 2003)]. 10-ja Sessija. 21 maja 2003 g. Prilozhenie k Rekomendacii 128. Council of Europe [10th Session. May 21, 2003 Appendix to Recommendation 128. Council of Europe]. Official site. URL: <https://rm.coe.int/16807038ee>
4. Klarijs R. Rabota s molodezh'ju v Evrope: sil'nye i slabye storony [Youth work in Europe: strengths and weaknesses]. *Obrazovatel'naja panorama* [Educational panorama]. 2015. № 2(4). S. 29–35.
5. Krivoruchenko V. K. Molodezh' i molodezhnaja politika [Youth and youth policy]. V 2 ch. Ch. 1.M.: Moskovskij gumanitarnyj universitet, 2005. 216 s.
6. Nikitenko A. I. Molodezhnaja politika v Evropejskom Sojuze: sovremennoe sostojanie [Youth policy in the European Union: current status]. *PolitBook*. 2014. № 3. S. 113–120.
7. Obixod M. Suchasnyj stan realizaciyi derzhavnoyi molodizhnoyi polity'ky` v yevropejs'ky`x krayinax [The current state of implementation of state youth policy in European countries]. *Demokraty`chne vryaduvannya: naukovy`j visny`k* [Democratic Governance: A Bulletin of Science. 2017. Vol. 18/19. Lviv Regional Institute of Public Administration]. 2017. Vy`p. 18/19. L`vivs`ky`j regional`ny`j insty`tut derzhavnogo upravlinnya. Oficijny`j sajt [Official site]. URL: http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnyk18_19/fail/Obihod.pdf
8. Pavlovich A., Ezhovskij M. Molodezhnaja politika v stranah Vostochnogo partnerstva Obzor molodezhnoj politiki v stranah Vostochnogo partnerstva i evropejskih mehanizmov ee podderzhki [Youth policy in the countries of the Eastern Partnership Overview of youth policy in the countries of the Eastern Partnership and European mechanisms for its support]. Varshava: Fond razvitija sistemy obrazovanija, Ministerstvo inostrannyh del Respubliki Pol'sha, 2018. 103 s. SALTO-YOUTH. URL: https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-3870/Overview%20of%20Youth%20Policy%20in%20EaP%20Countries_RUS.pdf?
9. *Erasmus+*. European Commission. Official website. URL: <http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus>.
10. *EU Strategy for Youth – Investing and Empowering 2009*. EU law – EUR-Lex. Official website. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?qid=1472634381175&uri=CELEX:52009SC0548>.
11. *European Commission white paper – A new impetus for European youth*. Publications Office of the EU. Official website. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a3fb3071-785e-4e15-a2cd-51cb40a6c06b>
12. *European Pact for Youth*. Booking & Co. URL: http://cdn02.abakushost.com/agenzijazghazagh/downloads/youth_pact_en.pdf
13. *Youth in Action Programme*. European Commission. Official website. URL: http://ec.europa.eu/youth/success-stories/youth-in-action_en